

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

ZAHARIA
STANCU

CE MULT
TE-AM IUBIT

Nu toți din copiii mamei și ai tatei, câți mai trăim, ne adunasem acolo, în fața casei noastre de la Omida. Am spus *casa noastră*, adică a tuturor fraților și surorilor, și am spus greșit. Casa aceea, de la Omida, în care trăiește de mulți ani sora mea Elisabeta, nu mai e *casa noastră*, e casa ei, numai a ei. Și nici nu mai este aceeași în care ne-am născut și am crescut. Cumnatu-meu Sămânță, bărbatul soră-mi Elisabeta, după ce a luat din partea noastră, a tuturor, act la mână că nu ridicăm nici o pretenție la moștenire, a dărâmat vechea casă și, pe același loc, cu un pas numai spre miazăzi, a ridicat alta, nouă, cam tot atât de mică și de întunecoasă ca și cealaltă. Când se dărâmă o casă este ca și cum ar muri cineva. Ar muri cineva... Ca și cum ar muri cineva... Acolo, în casa aceea dărâmată de cumnatu-meu Sămânță, a murit bunicul al cărui nume îl port, acolo a murit soră-mea Rada și frate-meu Alexe, acolo a murit mama. Tata a murit în căsuța de alături, într-o odăiță aflată între bucătărie și micul atelier de fierărie al cumnatului meu. În casa cea nouă până acum n-a murit decât acela care a construit-o, cu banii lui și cu sudoarea lui, cumnatu-meu Sămânță adică. Ce să te

mai superi și ce să te mai întristezi?! În alte case din satul nostru Omida, de pe lungă, îngusta și săraca Vale a Călmățuiului, au murit mult mai mulți oameni decât în casa noastră. În unele au murit toți cei ce le locuiau... Toți... *Toți cei ce le locuiau...* Cu noi, cei născuți din Tudor și din Dumitra, din Tudor și din Maria, din Maria și din Radu Ochian, soarta a fost blajină. Consider că soarta a fost blajină în primul rând cu frate-meu Alexe.

– Dragul de el... dragul de el, cum îi spunea mama când și-l amintea, n-a trăit decât șapte zile! N-a avut deci cum cunoaște nici dulceața lumii, dar nici întristarea și amarul ei.

Soră-mea Rada a murit greu și, ca orice împușcat în gât, s-a chinuit mult. Ea a împlinit vorbă cu vorbă cântecul care spune, cu dreptate după unii, fără dreptate după alții:

*Are-n lume noroc, are
Cine moare fată mare,
Are-n lume norocel
Cine moare mititel...*

Mama a murit în miez de noapte. Și peste câțiva ani, tot în miez de noapte avea să moară și tata. Trăiam la București. Mă duceam destul de rar pe la Omida. Într-o noapte – era pe la începutul toamnei – m-am trezit brusc din somnul adânc. Nu vreun zgomot oarecare mă trezise, ci puternica impresie că mă îneacă un miros gros, de tămâie. Am sărit repede din pat, am aprins lumina, am

deschis ferestrele și am trecut din odaie în odaie să văd dacă nu cumva printr-o întâmplare absurdă s-a aprins casa. Mirosul de fum de tămâie persista. M-am uitat la ceas: *erau orele unu*. Am lăsat ferestrele deschise, m-am culcat și am adormit din nou. M-am trezit ca de obicei la orele cinci. Peste oraș zburau zorile fumurii. M-am spălat, m-am bărbierit, m-am îmbrăcat, mi-am luat micul dejun, iar la orele șase mă aflam în redacție, la masa de lucru. Ziarul la care lucram apărea înaintea de prânz, cam pe la unsprezece, și jumătate din el era scris dimineața, cu note și articole pe marginea celor mai noi evenimente. Pe la orele nouă, munca mea redacțională pe întâia jumătate a zilei era aproape terminată. Am plecat și, trecând Calea Victoriei, am intrat în Capșa, unde, la ora aceea, înainte de a începe să alerg în căutarea unor subiecte de articole ori de reportaje pentru a doua zi, obișnuiam să fumez câteva țigări și să beau un filtru. Acolo, în cafenea, peste o jumătate de oră, m-au găsit reporterul Savu și frate-meu Ștefan, care mă căutase la redacție pentru a-mi aduce știrea care-i venise prin telefon de la Omida, că în cursul nopții *a murit mama*. Am cumpărat cele necesare pentru o cuviincioasă îngropare. Am închiriat o mașină de piață și am plecat la Omida împreună cu frate-meu Ștefan.

Peste cinci-șase ore, când am ajuns acolo, mi-a ieșit înaintea soră-mea Elisabeta, plânsă, cu fața trasă. Am întrebat-o:

- Când a murit?
- Azi-noapte, la ora unu.

– De unde știi că a murit la ora unu și nu mai devreme sau mai târziu?

– Pentru că tocmai atunci, când ea murea, trecea trenul de unu noaptea și apoi m-am uitat și la ceas: era unu fix.

Am intrat în casă. Mama dormea întinsă pe pat, pe patul în care dormise somn adevărat ani și ani alături de tata. Era galbenă la față, ca turta de ceară. Ochii și-i ținea închiși și obrazul îi era ușor mâhnit, iar buzele... Buzele i se făcuseră albe... albe ca hârtia. Purta cimber negru, nou, ghiurt negru, nou, fustă neagră, nouă, ciorapi negri, noi, pantofi negri, noi – ea, care umblase aproape toată viața desculță! Mâinile și le ținea împreunate pe piept și erau și ele galbene. În odaie mirosea a tămâie și a ceară topită, iar fumul îngreuna și îngroșa aerul. Trupul mamei, secăt și scăzut de o îndelungată boală – boala care mi-a fost transmisă și mie drept moștenire, și de care fără îndoială voi și muri – rămânea nemișcat și înfășurat în straiiele acelea, negre și noi. Iar lumânările de ceară galbenă și de spermanțet ardeau, și respirațiile noastre le clătinau flăcările ca ușoare adieri de vânt. Sub pleoapele închise ale mamei se aflau ochii ei frumoși care, de-a lungul unei vieți mereu frânte, vărsaseră râuri de lacrimi până se uscaseră, ochii cu care ea mă văzuse crescând și apoi părăsind casa și satul sărac dintre câmpuri.

– Tu, îmi spunea nu o dată, tu erai bolnăvicios când erai mic. Aveai un an și pe urmă ai avut doi ani și nu te țineau picioarele. Pentru că nu mai aveam putere să

te port în brațe, te purtam pe umăr. Și te-am purtat pe umăr până mi s-a îngroșat acolo pielea, cum se îngroașă pielea de pe ceafa boului îndelung înjugat...

Îmi vine să mă aplec asupra ei, să-i deschei ghiurtul la gât și la piept, și pe urmă să-i deschei și cămașa albă ca zăpada – cămașă pe care n-a îmbrăcat-o niciodată și pe care a păstrat-o în lacră pentru când va fi moartă – și să-i mângâi umerii, să-i mângâi mai ales umărul acela pe care m-a purtat și care va fi având și acum pielea mai groasă. Rămân însă nemișcat. Mă rușinez de lumea din jur și rămân nemișcat. Rudele și rubedeniile din sat și din satele vecine, venite s-o jelească pe mama și să ia parte la înmormântarea ei, se uită la moartă și, după ce fiecare se satură de atâta uitat, îmi aruncă și mie o privire. Soră-mea Elisabeta îmi spune:

– Dormeam aici în odaie, amândouă, cu lampa aprinsă, că tu știi, mamei i-a fost totdeauna frică de întunerice și dormea cu lampa aprinsă. S-a trezit, m-a strigat și m-a rugat să-i aprind lumânarea.

– Dar ce-ți veni cu lumânarea?

– Mor. Simt că dintr-o clipă într-alta am să mor.

Am făcut lumina lămpii ceva mai mare, am ieșit afară, am trecut drumul la soră-mea Leana, să vină la noi că moare mama. M-am întors, am aprins lumânarea și i-am pus-o în mână. A venit și soră-mea Leana.

– Du-te, i-a zis mama, acasă, trezește-l pe bărbatu-tău, trimite-l la popa să vină să-mi dea sfânta împărtașanie și pe urmă să se ducă la poștă, să dea telefon la București,

să vină băieții, să-i văd, că nu i-am văzut de mult. Să le spună băieților să se grăbească, poate mai apuc să-i văd.

S-a făcut ora unu și tocmai atunci a trecut și trenul, zguduind ferestrele. Mama stătea rezemată de perete cu lumânarea în mână. A dat deodată un țipăt – așa țipăt nu mai auzisem până atunci –, și-a podidit-o sângele pe gură. Peste câteva minute se răcise. Repede moare omul, și cum moare se și răcește!...

Tace soră-mea Elisabeta și rămâne cu ochii uscați. S-a obișnuit cu moarta. S-a obișnuit și cu moartea care i-a luat mamei sufletul.

Trei zile *moartea dă ocol casei*, dă ocol curții, *cu sufletul moartei sau al mortului de mână*. Plânge sufletul despărțit de trup, dar lacrimile sufletului nu se văd cum nu se vede nici sufletul însuși.

– Zăricuță, zice soră-mea Evanghelina, Zăricuță, de ce n-ai mai venit tu pe acasă de atâta vreme?

Se uită la frate-meu Ștefan și-l ceartă și pe el. Rubedeniile ascultă, tac, însă de muștrat ne muștră și ele cu ochii.

– Zăricuță, de ce n-ai mai venit tu pe acasă de atâta vreme?

De obicei cuvintele odată spuse se risipesc în văzduh. Cuvintele acestea însă ale surorii mele intră înlăuntrul meu și-mi cad în inimă ca niște bulgări grei, de plumb. (Se mai găsesc și astăzi, când scriu aceste rânduri, tot acolo.) De ce n-am mai venit pe acasă! N-am mai venit, și gata. De ce mă tot sucălea soră-mea cu întrebări?

Brusc, mi-am adus aminte că *tata trăia*. Mama murise, era adevărat, însă *tata trăia*, și trebuia să se afle pe undeva, prin apropiere. Lumânările albe ardeau. Lumânările galbene ardeau. Și fumul lor umplea odaia. Ferestrele, de fapt fereastra, pentru că era una singură, erau deschise, însă afară era cald, poate și mai cald decât în odaie, așa încât odaia în care se găsea mama nu se aerisea. M-am întors spre soră-mea Elisabeta și-am rugat-o:

– Du-ne la tata.

Strecurându-ne printre rude și rubedenii, am ieșit afară.

– Hai după casă.

Ne-am luat după ea și ne-am dus după casă. În curte erau două șure de paie și o grămadă rotundă de tor. Dincolo de șurile de paie crescuseră, sălbatic și ghimpoase, niște hățișuri de salcâmi. Tata stătea în soare, cu capul gol, așezat pe un trunchi răsturnat de copac bătrân, și fuma. Avea fața neagră și aspră ca pământul și pe la tâmpile îi albise părul. Ochii îi erau tot atât de uscați ca ai soră-mi Elisabeta. Era neras de trei-patru zile. Cămașa o avea smolită, el, căruia îi plăcea atât de mult să umble îmbrăcat curat, și flanela neagră cu petice în coate. În picioare purta o pereche de postalii vechi, uzați. S-a uitat întâi la mine, pe urmă s-a uitat la frate-meu Ștefan și parcă nu ne-a cunoscut pe nici unul. Mi-am dat seama că trebuia să găsec de îndată în capul meu niște cuvinte pe care să i le spun. Tot cătându-le, m-am pomenit zicând:

– Dar tu ce faci? Și de când stai aici, pe buturugă?

Respect pentru oamenii și cărțile lor

— Nimic, nu fac nimic. Nu fac nimic și stau aici la soare, să-mi mai încălzesc oasele. De az-noapte, de când a murit maică-ta, mi-au înghețat oasele... Mi-au înghețat de tot oasele și nu vor să se mai dezghețe cu nici un chip... Și eu stau aici, la soare, cam de azi-dimineață stau aici la soare și aștept să mi se dezghețe oasele.

Eu îmi mușc fălcile, limba mi-o mușc, buzele mi le mușc, până la sânge...

Frate-meu Ștefan, mai tânăr, și poate și mai slab de înger, izbucnește în plâns, într-un plâns aspru, icnit, aproape neomenesc.

Tata se ridică după butucul vechi și lucios, se apropie de frate-meu și-l ceartă:

— Prostule, ce ți-a venit?

— Mama, îi răspunde frate-meu Ștefan, a murit mama...

Tace tata. Eu îmi mușc mai departe fălcile, limba, buzele. Îl văd că se uită prin arie. Caută ceva. Spune:

— Aici, în aria noastră, se afla un plop.

— Da, îi răspund, se afla.

Și îi arăt cu mâna locul unde altădată se înălța plopul.

— Acolo.

— Da, zice tata, într-adevăr acolo se înălța plopul nostru. Acolo și nu în altă parte.

Plânsul lui frate-meu s-a schimbat acum într-un șir subțire de suspine. Tata, neliniștit, mă întrebă:

— Dar ce s-o fi făcut plopul nostru?

– L-ai tăiat, îi răspund, l-ai tăiat atunci când eram mic și când ai căutat la rădăcina lui comoara despre care vorbise bunicul...

– Așa e, zice tata, uitasem că l-am tăiat.

– Ai tăiat mulți copaci în viața ta, tată?

– Mulți. Dar am și sădit. Uneori, când tăiam un copac, îmi plângea inima, parcă tăiam un om.

Se așază iarăși pe butuc. Spune:

– Poate că butucul ăsta o fi o rămășiță a plopului. Butucul nu mai are coajă. E lucios.

– Nu, îi spun. Plopul l-am făcut bucăți și l-am pus pe foc, am făcut focul, o iarnă întreagă ne-am încălzit cu plopul acela. Butucul pe care stăm e o parte din trunchiul dudului...

Tata rămâne mirat.

– Care dud?

– Dudul din fața casei.

Nedumerirea lui crește:

– Dar dudul din fața casei e la locul lui.

– Nu, tată. Dudul care se află acum în fața casei e puiul dudului de care vorbim și din care n-a mai rămas decât trunchiul acesta pe care stăm.

Tac. Tace și tata. Numai frate-meu Ștefan continuă să plângă.

Cerul e albastru, cer senin, cald, de jumătate de august. Văzduhul miroase a pământ ars, scorojit de arșița soarelui, a iarbă coaptă, uscată, a frunze care se pregătesc să primească veștejirea, să moară. Când adie spre noi